

NOVÁ ORIENTÁCIA VZDELÁVANIA PÔRODNÝCH ASISTENTIEK

Schlosserová A., Galdunová H., Centeková E.,
Kvašňáková D.

Katedra klinickej a komunitnej praxe
v pôrodnej asistencii,
Fakulta zdravotníctva PU v Prešove

Abstrakt

V príspevku sa autori venujú problematike vzdelávania pôrodných asistentiek na Slovensku a konkrétne vzdelávaním pôrodných asistentiek na FZ PU v Prešove. Jeho cieľom je priblížiť základné legislatívne podklady pre štúdium pôrodnej asistencie a profil absolventa.

Kľúčové slová: vzdelávanie - normy - profil pôrodnej asistentky - odborná spôsobilosť - štúdium

Abstract

The article focuses on problems of education of midwives in the Slovak Republic and especially the education of midwives in the faculty of Health, University of Prešov. Our intention is to outline primary legislative bases for education of midwifery and profile of a graduate.

Key words: education - standards- midwife profile - professional qualification

V súčasnosti na Slovensku prebieha druhá etapa transformácie vzdelávania v ošetrovatelstve a pôrodnej asistencii. O vzdelávaní, ďalšom vzdelávaní a transformácií vzdelávania v ošetrovatelstve a pôrodnej asistencii pojednáva množstvo príspevkov v zdravotníckych periodikách, pričom názory na danú problematiku sa rôznia. Avšak nevyvrátiteľnou skutočnosťou je to, že vzdelávanie pôrodných asistentiek na Slovensku má progresívnu tendenciu.

Pohľad na vzdelávanie babíc a starostlivosť o ženu v minulosti sprostredkúva množstvo dokumentov, ktoré však súvisia so vzdelávaním lekárov. Babičstvo sa vyvíjalo spoločne a neoddeliteľne s vývojom medicíny a ošetrovatelstva. Vzdelávanie v pôrodnej asistencii však dlho nemalo stabilnú štruktúru, pôrodná prax nebola podmienená vzdelaním a kvalifikáciou, úroveň a kontrola poskytovanej starostlivosti bola na veľmi nízkej úrovni.

Výrazné zmeny priniesol až rok 1770, keď bol vypracovaný prvý všeobecný zdravotnícky poriadok, podľa ktorého sa "...pôrodná prax zverila iba takým ženám, ktoré vyškolili a vyskúšali úradní lekári. Na vykonávanie praxe bolo potrebné osobitné úradné povolenie. Babičiam sa prísne zakazovala iná liečiteľská činnosť, ako aj zákroky na prerušenie tehotnosti" (Bokesová - Uherová, 1989).

Priebežne vzniklo na Slovensku do roku 1947 osem ošetrovateľských škôl, ktoré sa zaoberali vzdelávaním pôrodných asistentiek (Kolaříková, 2002).

V súvislosti s rozvojom moderného ošetrovatelstva a pôrodnej asistencie a odstránením značnej rozdielnosti kvality vzdelania sestier a pôrodných asistentiek vypra-

coval Regionálny úrad SZO pre Európu pre všetky národné sesterské združenia v Európe koncepciu vzdelávacej stratégie sestier a pôrodných asistentiek v európskom regióne SZO. V stratégii zdôrazňuje nutnosť ponímať toto vzdelávanie ako prvý krok na ceste k celoživotnému vzdelávaniu ako reakciu na vývoj praxe a vedeckých poznatkov (Aswall, 1999).

V roku 2003 vzniká na MZ SR Odbor ošetrovatelstva a pôrodnej asistencie, ktorého úlohou je aj spolupráca pri príprave návrhov, právnych predpisov upravujúcich problematiku vzdelávania a ďalšieho vzdelávania sestier a pôrodných asistentiek, ako aj laborantov, asistentov a technikov.

Pôrodná asistencia patrí dnes k regulovaným povolaniam, čo je dané stanovením niektorých záväzných kritérií, stanovených v zákonných a podzákonných normách (v Slovenskej republike je to zákon č. 578/2004 Z.z.), ktoré musí človek vykonávajúci profesiu splniť. Týkajú sa (Pavlicová, 2001):

- oprávnenia k výkonu povolania; zákon určuje, ako musí byť človek k povolaniu vzdelaný - v rade krajín je celé ošetrovatelstvo opatrené samostatným zákonom,
- celoživotného vzdelávania; toho, ako si človek v priebehu profesijného života udržiava svoju odbornosť; celoživotné vzdelávanie pracovníkov v regulovaných profesiách je sledované a cyklicky kontrolované, spravidla systémom centrálnej registrácie.
- odbornej náplne práce; zákonné a podzákonné normy určujú, za akých podmienok je odborný pracovník oprávnený vykonávať odborné činnosti.

Kvalifikačná príprava pôrodných asistentiek v Slovenskej republike sa s ohľadom na odporúčania dokumentov vydaných Radou Európy (*Európska dohoda o vzdelaní sestier č. 54, Rola a vzdelávanie sestier, Program stratégie NUR/WHO EURO 2000, 80/155/EHS*), ktoré vymedzujú základné princípy kvalifikácie sestry a pôrodnej asistentky vrátane charakteristiky škôl, ktoré toto vzdelanie zabezpečujú, postupne transformovala do súčasnej podoby (Smolko, 2001).

Kritériá pre vzdelanie pôrodných asistentiek vymedzuje zákon č. 578/2004 Z.z. O poskytovateľoch zdravotnej starostlivosti, zdravotníckych pracovníkoch, stavovských organizáciách v zdravotníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov (*štvrtá časť*). Odbornú spôsobilosť na výkon pracovných činností v kategórii pôrodná asistentka určuje § 11 Nariadenia vlády SR č. 742/2004 Z.z., ktoré zohľadňuje smernice Európskej únie pre vzdelávanie pôrodných asistentiek - direktíva 80/154/EHS (*popisuje názov/kvalifikácie v rôznych krajinách, ktoré sa domnievajú, že by sa mali harmonizovať s minimálnymi štandardami EÚ*) a direktíva 80/155/EHS (*popisuje podstatu a obsah minimálne požadovaného vzdelávacieho programu*) a Príloha č.2 k Nariadeniu vlády SR č. 742/2004 Z.z., pism. e, ktorý určuje stupeň vzdelania a študijný odbor v kategórii pôrodná asistentka:

1. vysokoškolské bakalárske štúdium - pôrodná asistencia,
2. vyššie odborné štúdium - diplomovaná pôrodná asistentka.

Podľa Nariadenia vlády SR č. 743/2004 Z.z. o spôsobe ďalšieho vzdelávania zdravotníckych pracovníkov, sú-

tave špecializačných odborov a sústave certifikovaných pracovných činností trvá nástupná prax pôrodných asistentiek šesť mesiacov. Uvedená norma pojednáva taktiež o certifikačnej a špecializačnej príprave pôrodných asistentiek, ich sústavnom vzdelávaní a indexe odbornosti.

Fakulta zdravotníctva Prešovskej univerzity v Prešove ako prvá na Slovensku začala v roku 2002 s realizáciou prípravy pôrodných asistentiek v akreditovanom bakalárskom študijnom programe pôrodná asistencia.

Pôrodná asistencia je študijný odbor zo Sústavy študijných odborov spravovaných Ministerstvom školstva SR, ako oblasť poznania (§ 11, 12 zákona č. 742/2004 Z.z.), v ktorej absolvent študijného programu nadobudne profesionálnu spôsobilosť / kompetenciu (§ 3 zákon č. 528/2004 Z.z.) vykonávať svoje pôvodné povolanie alebo sa pripraví pokračovať v nadväzujúcom vysokoškolskom štúdiu. Absolvent študijného odboru pôrodná asistencia (ďalej len PA) bude ovládať princípy PA a bude schopný ich uplatniť vo svojom povolaní. Bude všeobecne vzdelaný a odborne pripravený tak, aby chápal súvislosti medzi ošetrovateľskou vedou - pôrodnou asistenciou, biomedicínskymi vedami, spoločenskými vedami a vedami o človeku a toto poznanie dokáže transformovať do celostného prístupu v praxi PA. Absolvent PA bude mať teoretické vedomosti z odborov, ktoré opisujú orgány a systémy zdravého a chorého človeka a ktoré sa zaoberajú jeho psychickými procesmi a vlastnosťami, ako aj sociálnym prostredím, kultúrnymi vplyvmi, spiritualitou, vierou a svetonázorom, aby bol schopný podporovať a ochraňovať zdravie, predchádzať vzniku chorôb, vzdelávať a motivovať k zdravému spôsobu života jednotlivcov, najmä ženy a ich rodiny a celé komunity a poskytovať kvalitnú starostlivosť gynekologicky chorým ženám.

Absolvent bude schopný, na základe svojich vedomostí, zručností a sociálnej zrelosti prispievať k profesionalizácii pôrodnej asistencie a zvyšovaniu prestíže a postavenia pôrodnej asistentky v spoločnosti. Absolvent bude schopný samostatne a kvalifikovane rozhodovať v poskytovaní starostlivosti tehotným ženám, rodičkám a novorodencom, ako aj ženám gynekologicky chorým, a to v rámci primárnej, sekundárnej a následnej zdravotnej starostlivosti. Absolvent PA bude mať teoretické a praktické schopnosti vhodne voliť ošetrovateľský model a používať ošetrovateľský proces. Absolvent študijného odboru pôrodná asistencia sa uplatní ako odborne spôsobilý pracovník na lôžkových gynekologicko - pôrodných pracoviskách, v primárnej starostlivosti o ženu

a dieťa, v riadiacich zložkách gynekologicko - pôrodných pracovísk, vo výskumnej oblasti, vo výchove a vzdelávaní. Absolvent získa úplné prvostupňové vysokoškolské vzdelanie.

Je potrebné si uvedomiť, že predovšetkým vzdelané sestry a pôrodné asistentky môžu pozdvihnúť kvalitu ošetrovateľskej starostlivosti.

Literatúra

1. ASWALL, J.E. Stratégia vzdelávania sestier a pôrodných asistentiek v európskom regióne SZO. In *Slovenský zdravotník*, 1999, roč. IX., č. 5, s. 3. ISSN 1335 - 4388.
2. BOKESOVÁ - UHEROVÁ, M. *Dejiny zdravotníctva na Slovensku*. Martin : Osveta 1989. ISBN 80- 217 - 0004 - 1.
3. KOLAŘÍKOVÁ, A. Historický vývoj vzdelávania pôrodných asistentiek. In *Zborník Humanizácia v pôrodníctve*, 2002, s. 6 - 7.
4. MASZTICZOVÁ, G. Podpora zdravia. In *Slovenský zdravotník*, 2000, roč. X., č. 4, s. 11. ISSN 1335 - 4388.
5. Nariadenie vlády č. 742/2004 Z.z. o odbornej spôsobilosti na výkon zdravotníckeho povolania.
6. Nariadenie vlády č.743/2004 Z.z. o spôsobe ďalšieho vzdelávania zdravotníckych pracovníkov, sústave špecializačných odborov a sústave certifikovaných pracovných činností.
7. PAVLICOVÁ, J. Co se podařilo a co se nepodařilo. In *Sestra*, 2001, roč., č. 1, s. 7 - 8. ISSN 1210 - 0404.
8. SMOLKO, A. Rozvoj zdravotníckeho školstva v SR po jeho transformácii v najbližších 15 - 20 rokov. In *Revue ošetrovateľstvo a laboratórnych metodík*, 2001, roč. 7, č. 3, s. 106 - 108. ISSN 1335 - 5090.
9. 54. svetové zdravotné zhromaždenie - WHA 54.12 z 21. mája 2001. Posilnenie ošetrovateľstva a pôrodnej asistencie. In *Slovenský zdravotník*, 2001, roč. XI., č. 6, s. 3. ISSN 1335 - 4388.
10. Zákon č. 578/2004 Z.z. o poskytovateľoch zdravotnej starostlivosti, zdravotníckych pracovníkov, stavovských organizáciách v zdravotníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonoch.
11. Vyhláška Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky 528/2004 Z.z. ktorou sa určuje rozsah ošetrovateľskej praxe poskytované sestrou samostatne a v spolupráci s lekárom a rozsah praxe pôrodnej asistencie poskytovanej pôrodnou asistentkou samostatne a v spolupráci s lekárom.